

ДЕЈАН ВУК Љ. СТАНКОВИЋ

Учитељски факултет
Београд

УДК 316.334.3

Прегледни рад

Примљен: 23.12.2019

Одобрен: 23.01.2020

Страна: 437-456

ВЛАСТ, КАО ОТЕЛОТВОРЕЊЕ МОРАЛНОГ И ПОЛИТИЧКОГ ЗЛА – СЛИКА ВЛАСТИ У НЕДЕЉНИМ НОВИНАМА У ПЕРИОДУ ОД 2015-2018 ГОДИНЕ

Сажетак: Главна тема овог рада је слика власти у недељним новинама у периоду од 2015.-2018. године. Уопштено посматрано, појам „слике“ је мисаони конструкт, који обједињује динамично и интензивно јединство графичког и визуелног, рационалног и реторичког, сталног и варијабилног, које се користе ради представљања одређеног политичког актера. Избор недељних новина, као специфичног формата штампаних медија није случајан. Недељне новине дефинишу и установљавају интерпретативне кодове за разумевање актера, догађаја и процеса, а уједно директно или индиректно усмеравају рецепцију политичког и друштвеног живота од стране електронских медија. Њихов утицај, увек је већи од њиховог тиража. Виралност текста која је својствена штампаним медијима, омогућава динамично, дифузно ширење и утицај путем социјалних медија. Српски недељници наглашено су критички настројени према власти. Они власт описују и вреднују са становишта једног од два опозитна становишта: либерално-демократског, или национално-конзервативног наратива.

У светлу ове две дискурзивне формације, актуелна власт, пре свих, њен кључни актер, Александар Вучић, приказан је као недемократски, ауторитарни лидер, који поред тога што не уважава демократско-либералне вредности, процедуре и праксе, представља и политичара „сумњивог“ из националне и патриотске визуре.

Кључне речи: недељне новине, колумне, плурализам, поларизација, негативна опсесија влашћу

Увод

Слика власти у недељним новинама носи изразиту вредносно негативну конотацију. Негативно вредносно одређење власти је, у највећем броју случајева, персонификовано и конотирано ка негативном представљању кључног протагонисте актуелне власти, председника Србије Александра Вучића, доминантно у политичком и моралном смислу.

Више је различитих разлога зашто је у епицентру критичког дискурса садашњи председник Србије. Најпре, неспорна политичка чињеница је да Але-

ксандар Вучић, својом харизмом и популарношћу у бирачком телу, генерише и учвршћује демократску легитимацију и омогућава реалну и симболичку моћ његовој странци и коалицији. Затим, лидер Српске напредне странке, „најприсутнија“ је особа у медијско-политичком простору, те је као такав и најпогоднији за афирмацију једнако као и оспоравање. Најзад, у Србији као држави неразвијене плуралне политичке сцене и либерално-демократске јавно политичке културе, идентификација лидера са политичком опцијом и њеним програмом и идеолошким светоназорима је извесна и упечатљива. И најзад, у свету бесконачног броја различитих информација у јавном простору, неопходно је поруку једне политичке опције, у сврху видљивости или/и динамичне трансмисије, везати за једну личност која постаје више од пуког лидера. Личност лидера је знак распознавања, својеврсни „brand - name“ политичке опције коју институционално заступа и медијски представља.

Пре него што се приступи конкретној анализи садржине и начина конструисања слике о Александру Вучићу и српској власти у недељним новинама, укратко се ваља осврнути на медијски пејзаж у штампаним медијима уопште. Он индиректно, али веома јасно упућује на контекст у коме се формира слика појединачних политичких актера, једнако као што указује на специфични начин интерпретације одређених политичких и друштвених догађаја и процеса.

Слика власти у недељним новинама носи изразиту вредносно негативну конотацију. Негативно вредносно одређење власти је, у највећем броју случајева, персонификовано и конотирано ка негативном представљању кључног протагонисте актуелне власти, председника Србије Александра Вучића, доминантно у политичком и моралном смислу.

Више је различитих разлога зашто је у епицентру критичког дискурса садашњи председник Србије. Најпре, неспорна политичка чињеница је да Александар Вучић, својом харизмом и популарношћу у бирачком телу, генерише и учвршћује демократску легитимацију и омогућава реалну и симболичку моћ његовој странци и коалицији. Затим, лидер Српске напредне странке, „најприсутнија“ је особа у медијско-политичком простору, те је као такав и најпогоднији за афирмацију једнако као и оспоравање. Најзад, у Србији као држави неразвијене плуралне политичке сцене и либерално-демократске јавно политичке културе, идентификација лидера са политичком опцијом и њеним програмом и идеолошким светоназорима је извесна и упечатљива. И најзад, у свету бесконачног броја различитих информација у јавном простору, неопходно је поруку једне политичке опције, у сврху видљивости или/и динамичне трансмисије, везати за једну личност која постаје више од пуког лидера.

Личност лидера је знак распознавања, својеврсни „бренд - наме“ политичке опције коју институционално заступа и медијски представља.

Пре него што се приступи конкретној анализи садржине и начина конструисања слике о Александру Вучићу и српској власти у недељним новинама, укратко се ваља осврнути на медијски пејзаж у штампаним медијима уопште. Он индиректно, али веома јасно упућује на контекст у коме се формира слика појединачних политичких актера, једнако као што указује на специфични

начин интерпретације одређених политичких и друштвених догађаја и процеса.

Истовремено, сваки вредносно-политички супротстављен став и пратећа аргументација су игнорисани, релативизовани или на неки други начин искључени из зоне политичке и медијске релевантности.

Српска медијска сцена, посматрана из перспективе штампаних медија, посебно недељника и уредничких колумни, сведочанство је о постојању тзв. „заступничког“ новинарства. „Заступничко“ новинарство је новинарски жанр и приступ, у коме новинар или цела редакција отворено и недвосмислено преферира одређени вредносни систем, интелектуалну матрицу и политичко становиште. Овај жанр новинарства је и уједно потврда дубоке поларизације у медијској равни. Поред снажне поларизације, недељничко и колумнистичко новинарство у дневним новинама, показује и неравнотежу, односно изразити примат опозиционо-критичког дискурса над дискурсом који је близак власти. Ова теза може бити документована било класификацијом медијске сцене у домену недељничког новинарства, било непосредним увидом у садржај недељних новина.

Српски штампани медији су истрајно посвећени понављању истоветних мисаоних образаца, реторичких фигура и вредносно-политичких закључака. Вредносно-политичка херметичност аутора текста или усмене речи у недељним и дневним новинама генерише заостравање и категоричност становишта, често до граница апсурда, што последично поларизује јавност до тачке у којој је немогуће отворити простор, за оно Хабермас зове „непринудна принуда бољег аргумента“.

Упркос властитом саморазумевању, које истичу њихови уредници, штампани медији у Србији, посебно недељници, не могу бити схваћени као аутономно дискурзивно поље које регулише и надзире производњу знања. Напротив, недељници су актери политичке дебате, активан катализатор исте, ресурс који учествује у перманентном медијско-политичком рату.

Недељнике описује њихова политичка пристрасност и позив на стално опредељивање „за“ и „против“ одређеног политичког или социјалног актера.

Недељници су простор континуиране антагонизације полемичко-реторичких стратегија. У њима, веома често, рационалност бива употребљена као инструмент за исказивање дневнополитичких и ширих вредносних оријентација појединих идеолошких, економских интересних или политичких група.

Уместо потенцирања вредности рационалности, тачније ауторитета аргумента, у први план избија тежња ка реторичком убеђивању. Поменута тенденција препознатљива је у фриволној трансформацији смисла и значења одређених важних појмова у дискурсу. Корекција, пре свега, дескриптивног значења израза или синтагми, је у директној или индиректној корелацији са интересима аутора писане или усмене речи.

Паралелно са реторичком сугестивношћу, недељничко и колумнистичко новинарство карактерише и тежња да текст добије нови смисао, да постане манифест политичке акције. Неретко дискурс који се употребљава, поред суге-

ришуће димензије, има и перформативну димензију. Фотографије и кратки наслови са насловне стране, антрефилеи текстова и интервјуи, не описују нити интерпретирају политичку и ширу социјалну реалност. Они позивају на одређено конкретно политичког деловање.

Живо присуство поменуте језичке праксе, везује се за важне речи демократско-либералног дискурса, попут: „демократије“, „слободе“, „ауторитарности“, „правне државе“, „корупције“, „европских интеграција“, „патриотизма“. Ове речи мењају своја конвенционална и уобичајена значења, при чему се задржава њихов емоционални магнетизам (потенцијал да произведу одређене негативне и позитивне емоције у зависности од контекста) у одређеној дискурзивној формацији, конкретно у либерално-демократском дискурсу.

Полазна претпоставка либерално-реформских критичара Вучићеове власти, је да су актуелна политичка залагања за демократију, либерализам, тржишну привреду, европске интеграције, културни плурализам и друге појмове из регистра либерално-демократске идеологије, вредности „по себи“ које безусловно треба применити на комплексну друштвено-историјску стварност. Свако, евентуално, супротстављање одређеном вредносно-политичком садржају, које се по процени дежурних „чуvara канона либералне демократије и канона политичке коректности“ догоди, излаже се несумњивој и недвосмисленој осуди. У поменутом дискурзивном склопу, тачније језичкој формацији која служи као снажно исходишно подразумевање, промена конвенционалних значења речи, игра важну улогу у пропагандној матрици појављујући се у вербално „бруталном“ и наглашено напетом контексту, дневно-политичке борбе.¹

У том контексту, друга важна карактеристика колумни у недељницима и дневним новинама, је релевантна семантичка и реторичка сродност између ставова новинара, јавних интелектуалца и политичких лидера, најчешће лидера странака, који играју значајну улогу у јавном и политичком животу.

¹ Истицање емотивног аспекта политичких и вредносних исказа, прати линију у тумачењу својстава језика, коју је поставио Чарлс Стивенсон, својом емотивистичком теоријом значења моралних исказа. Стивенсон, као метајетички не-когнитивиста тврди, да морални искази и речи, уместо сазнајне имају експресивно-емотивну димензију. Према његовом схватању језика, које је у корелацији са схватањима морала британских просветитеља Френциса Хачинсона и Дејвида Хјума, речи имају магнетизам, тачније потенцијал да произведу одређена емотивна стања, пре свега одобравање или неодобравање, прихватање или гнушање. Имајући у виду ову димензију језика, треба пратити како се, у зависности од политичких интереса и идеолошких светоназора појединаца, у дневним, а посебно у недељним новинама, мења описно значење важних речи и појмова у јавном говору. Реч је о сложеној операцији која почива на фалсификовању или пак потпуном занемаривању чињеница који описују политички живот и наметању слике актера, политичких догађаја и процеса која је вредносно негативна са императивом произвођења прецизно захтеваних емоција код људи. Овде, пре свега, мислим на речи и синтагме попут: „демократије“, „либерализма“, „диктатуре“, „ауторитарности“, „легитимитета власти“, „европске оријентације“, „патриотизма“ и слично. О емотивистичкој теорији значења моралних исказа која је методски оријентир у анализи дискурса и њеној импликацији различите начине функционисања пропаганде у јавном пољу и питању спорова на моралној и политичкој равни, опширније види: Charles Stevenson „Ethics and Language“, (Yale University Press, 1944) затим обимну секундарну литературу, међу којом издвајам : W.D Hudson „Modern Moral Philosophy, St Martin's Press, London, 1970, Светозар Стојановић „Савремена метајетика“ (Завод за уџбенике, Београд, 1991.) и Ненад Цекић „Метајетика“, (Академска књига, Нови Сад, 2018.)

Постојање плурализма, снажна поларизација у сфери штампаних медија и релевантно семантичко и реторичко преклапање ставова између новинара, јавних интелектуалаца и непосредних учесника политичког живота, сврставају се тако у важне карактеристике новинарства у дневним новинама и недељницима.

У недељницима и уводним колумнама појединих дневних новина, уочљив је снажан критички набој према актуелној власти и председнику Србије, Александру Вучићу.

Појам слике политичког актера обједињује у свом значењу језик, перцепцију и интерпретацију активности политичког актера. Она се формира на основу скупа одређених, узајамно повезаних (али не нужно логички конзистентних нити чињенично заснованих) ставова и представља, како то амерички теоретичар јавног мњења Волтер Липман каже: „перцепцију у очима другог“²

Липмановом конструкту слике као „перцепције у очима другог“ која је посредована низом различитих социо-културолошких и политичких предрасуда, смислено је додати идеолошко-политички оквир интерпретације који функционише по принципу додељених улога.

Заправо је, као по неком неписаном, али веома делотворном правилу, сваком актеру политичког живота додељена јасно дефинисана улога, стриктно описана и вреднована низом негативних или позитивних атрибута, који се потом приписују и свакој политичкој концепцији коју презентира или иоле значајнијој политичкој одлуци коју политички актер донесе. Речју, начин интерпретације сваког будућег поступка истог, може се предвидети са великим степеном извесности.

У таквој интелектуалној констелацији, вредносни и политички, односно идеолошки судови, својеврсна су „претходница“ чињеницама и сваком покушају логичке реконструкције токова друштвених и политичких процеса или конкретног догађаја. Фактицитет политичких догађаја, заједно са сложеношћу и разноврсношћу које су им својствене, али и евентуални и могући расплети одређених друштвених процеса свесно су стављени у други план. Најчешће, већина актуелних догађаја или процеса, ишчезава у „блиском сусрету“ са новинарском, све чешће идеолошком интерпретацијом истих, предестинираном полазним, неупитним премисама.

Кључно место новинарског дискурса, посебно у текстовима, интервјуима и колумнама у недељним новинама је већ поменуто, идеолошко позиционирање актера, његово вредносно оцењивање и процењивање.

Пре осврта на сам садржај писања, пре свега недељника, о актуелној власти, тачније пре реконструкције дискурса који твори слику власти и председника Вучића као кључног актера, потребно је напоменути нешто о самом предмету истраживања и методу који је примењен.

Својевремено је Хегел, мислилац ретког дара за разумевање актуелног историјског догађања, приметио да су новине „Библија модерног човека“.

² Walter Lippmann „Public Opinion“, Free Press, New York, 1997, стр.5

Од Хегеловог времена, наовамо, разумљиво, улога штампе се променила. Доминантно место које су заузели електронски медији, пре свих телевизија и радио, а изнад свих, интернет, неумитно утиче на (ре)формирање свести и хабитуса савременог човека. Штампани медији, већ дуже време нису централни и најутицајнији извор информација, нити интерпретација стварности у којој живимо. Иако нису доминантни већ само међу многим видовима медијске комуникације, они, ипак, нису небитни и неутитајни. Више је међусобно повезаних разлога у прилог изнетој тврдњи. Штампани медији релевантни су у јавној сфери у преносном/симболичком и реалном смислу. Преносно, јер остављају траг у друштвеним и политичким дебатама, започињући их и наговештавајући различите могућности тумачења догађаја, а реално, самим симболичким местом које имају у свету јавности.

Исто тако, дневне и недељне штампане новине пружају својеврсни новинарски либрето за тумачење актера, догађаја и процеса који потом користе моћнији и утицајнији медији, попут телевизије. Неретко, догађај акцентиран у штампаним медијима, или понуђена интерпретација догађаја у недељним новинама, служе као сценарио за различите форме телевизијских емисија, почев од интервјуа до дебатних емисија, закључно са телевизијским прилозима којима се информише шира јавност. Велики је значај графичких или визуелних садржаја услед, готово неограничених, могућности динамичног, интензивног и дифузног ширења преко интернета. Друштвене мреже, пре свих Фацебоок и Твиттер, поседују моћ вишеструког мултипликовања утицаја текста или фотографије која води порекло из штампаног медија. Својсто виралности коју има текст објављен у штампаном медију, потврђује његов релевантни утицај на ток политичких расправа у јавном пољу у свакој држави, те тако и у Србији.

И најзад, свакако не мање битно, штампани медији, пре свега недељне новине, имајући у виду дужину и структуру текстова, а неретко и с обзиром на њихов визуелни идентитет на коме се нарочито инсистира на насловним странама, врло јасно артикулишу и кристализују одређена политичка и вредносна становишта, тачније интерпретације и критичка вредновања актера, догађаја и процеса у једном друштву. У процесу артикулације и кристализације одређених политичких и вредносних становишта, новинарима пружају допринос, у значајној мери, поред опозиционих лидера, и ставови интелектуалаца присутних у јавном медијском простору. Реч је о људима који поседују ауторитет у матичним областима или онима који су у процесу афирмације (наука, универзитети, ликовна и позоришна уметност) и који у својим јавним наступима изражавају своја политичка гледишта. С обзиром да је реч о образованим и јавности познатим личностима, политички став који исказују доприноси расту популарности и промоцији политичке опције којој инклинирају, односно догађа се специфичан „трансфер популарности и угледа“ у пољу политике.

Управо ова карактеристика даје недељним новинама специфично и незаобилазно место на широј мапи медијске релевантности различитих извора информација и интерпретација актуелне политичке и друштвене стварности.

Премда овај рад има за нарочит фокус истраживања положај председника Србије, Александра Вучића у медијима, упутно је, претходно, извршити

класификацију недељника, према релевантним критеријумима. Наведена класификација, указује пак, на присуство два кључна својства истих: критичности и вредносно-политичког плурализма.

Према критеријуму поделе који је уобичајен и најчешће присутан у демократском друштву, недељници би требало да буду разврстани у оне блиске становишту власти и недељнике који су умерено или радикално критични према истој. У Србији међутим, наведени критеријум поделе, није консеквентно развијен пошто су у највећем броју недељници, делимично или потпуно, критични према власти. У недељнике делимично критичне према власти може се уврстити недељник „Печат“, који крајње отворено критикује европску спољнополитичку оријентацију садашње Вучићеве владавине. Такође, овај недељник показује снажну критичку дистанцу према моралном кредибилитету, аксиолошком опредељењу и политичким ставовима пост-петооктобарских победника. С друге стране, недељници попут „НИН“-а, „Времена“, „Новог Магазина“ и „Недељника“ могу се уврстити у групу у потпуности критичних недељника према власти. Разлика међу овим листовима, уочава се у интонацији којом критикују власт. И док у „Времену“ а донекле и „НИН“-у (посебно кад је у питању домен унутрашње политике и економије) постоји потпуна, конкретизована и „жестока“ критика власти, дотле се у недељницима попут „Новог Магазина“ и „Недељника“, истиче умеренији тон у изражавања критичких ставова. У последњих осам месеци (реч је о периоду јесен 2018 – пролеће 2019), под утицајем радикализације политичких супротности у институцијама политичког система и у протестима на улици, уочљива је еволуција критичности и заоштравање реторике код два недељника до недавно умерене оријентације - „Недељника“ и „Новог Магазина“. Оба наведена недељника профилисана су, у међувремену, као оштри критичари актуелне власти, који својим текстовима доводе у питање уставно-правни и политички демократски легитимитет власти, оспоравајући сваку назнаку њене проевропске оријентације.

Други могући критеријум класификације недељника је њихова спољно-политичка оријентација која је уочљива у ауторским и другим текстовима. С тим у вези, може се запазити бројчана доминација недељника тзв. „прозападне оријентације“, спрам недељника који „заступају“ тзв. руско-кинеску и анти-капиталистичку алтернативу. Тако су „Време“, „НИН“, „Нови Магазин“ и „Недељник“ у претежној мери, недељници европске оријентације. С друге стране, недељник „Печат“, веома експлицитно истиче антизападни и последично „проруски“ став, који је у функцији подупирања националистичког дискурса, релевантно сличног доминантном дискурсу из ратних деведесетих година двадесетог века.

Ова је подела важна због тога што илуструје идеолошку комплексност дискурса оспоравања. Тако изразито проруски „Печат“, Вучићеву политику према Косову и Метохији посматра из визуре наглашеног патриотског подозрења и скепсе, латентно и постојано га оптужујући за мањак патриотизма или националну издају. С друге стране, доследно евро-реформски недељници „Време“ или „НИН“ оспоравају напредак у европским интеграцијама, варира-

јући из броја у број тезе о недостатку демократије и слободе у држави, неау-
тентичној политици регионалне сарадње и помирења са суседима. За ове не-
дељнике, без обзира на напредак у ЕУ-интеграцијама, европска агенда предсе-
дника Србије је у својој суштини вештачка и изнуђена императивом опстанка
на власти.

Дискурс оспоравања актуелне власти садржи општи интерпретативни
оквир у коме је приказан друштвено-политички тренутак и елементе каракте-
ризације власти, које су углавном делимично уопштене и делимично контек-
стуализоване, односно везане за конкретни политички догађај или процес који
се догађа. Поред актуелног политичког оспоравања, а зарад „задавања финал-
ног удара“ власти, у употреби су и варијације већег броја сугестивних рето-
ричких фигура, присутних у тзв. кампањи подсећања, нетачним аналогијама и
компарацијама, криминализацији и моралној стигматизацији.

Дискурс оспоравања карактерише непрекидно понављање јасно профи-
лисаних политичких, моралних и емотивних порука намењених широј и ужој
јавности. Учесталост и континуитет понављања одређене политичко-
вредносне поруке, њен интензитет, свеобухватност, минуциозност и перфор-
мативни карактер показује да штампани медиј у актуелном тренутку остаје и
стално потврђује своју улогу пропагандног „оруђа“ у беспопштедној дневнопо-
литичкој борби.

**Слика власти - слика председника Србије Александра Вучића:
ауторитарни недемократски лидер, сурови медијски цензор,
социјални и политички демагог, лидер корумпираног
клијентелистичког режима, спољнополитички некомпетентан,
политичар без реформског потенцијала и видљивих економских
резултата**

Довољан је и летимичан поглед на наслове и садржину колумни водећих
новионара и уредника, као и интервјуа у недељним и дневним новинама, да се
стекне уверење како је централна тема увек заправо, само једна, којој се само
„прилази“ на различите начине – експликација негативне опсесије Алексан-
дром Вучићем, као најважнијом политичком личности у земљи.

Готово ритуално понављање тезе о антидемократском карактеру
Вучићеве власти, сачињено је од хибридног споја, махом интуитивних, запа-
жања, политичких дисквалификација и еуфоричних, на моменте рапсодичних
исказа, саопштених најчешће псеудо-научним дискурсом. који реферишу на
карактеристике личности и морал Председника Републике. Последице, на-
рочито заступљена врста новинарске опсесије је однос/став Александра
Вучића према медијима у Србији. Управо та врста новинарске опсесије, гене-
рисала је у много чему спорне и тешко одрживе тврдње о медијској диктатури
и цензури.

Овим техникама конструисања негативног имица власти, придодато је оспоравање власти путем медијских напада на породицу и најближе сараднике Александра Вучића .

Није само власт описана као недемократска и ауторитарна; за многе представнике медија спорна је и политичка организација којој припада Александар Вучић. Реч је о слици која синтетизује два става: о постојању лојалне партијске „војске“ ниског образовног нивоа и партијских активиста криминалне провенијенције.

Портрет Вучића и његових следбеника неретко се допуњује критичким дискурсом о некомпетенцији у вођењу спољних послова, али и дискурсом о сумњивим патриотским намерама.

Да је конструкција негативног Вучићевог имица свесно и планирано вођена, детаљна и свеобухватна, потврђује и непосредан осврт на његов политичко медијски хабитус.

Вучићева одлучност, енергичност и предузимљивост, врло често се преводе у ауторитарност, нетолеранцију и агресију. Слика политичара посвећеног решавању проблема оспорава се тезом о неостваривости планираних економских и политичких пројеката, а проевропско опредељење се „поткопава“ тезом о неаутентичној вољи за приближавањем Европи и усвајањем европских вредности.

Уочљиве контуре Вучићевог патриотског, а некада и проруског става, у јавности и медијима се тумаче двојачко: као рецидив радикалске прошлости или облик медијске манипулације која омогућава спону са некадашњим, радикално-националистичким, уз то и узорно дисциплинованим делом бирачког тела које је склоно некритичном следбеништву вође.

Вучићева полемичност у јавним наступима, врло често се тумачи као изостанак толеранције и „недовољно демократски“ темперамент, који, наводно, подстиче на брутализацију јавно-политичког поља.

У креирању негативне слике полази се од једне здраворазумске и у основи рационалне претпоставке. Ниједан политички поредак није „самоникао“. Сваки политички поредак, те тако и политички поредак савремене Србије, тумачи се у саставу шире друштвено-историјске слике, која је виђена као, у основи декадентна, регресивна и великим делом стихијска. Пошто доминира општа ирационалност, тако је и овај политички поредак лишен било какве озбиљне просперитетне перспективе. Вучићева Србија се тумачи као обесмишљава како историју тако и свакодневицу бављења политиком.

У том контексту, друштвено-историјски процес се разуме као континуум пропадања, илузија и ишчезавања: „За мене је ово једна у низу година измицања дна. Ово је софтвер непрекидног измицања дна, а истовремено одмицања те боље будућности. То је као у религији, десиће се једанпут рај, али нико не жури да стигне тамо јер зна да је то ипак илузија. То је цела доктрина. И та илузија функционише, а политичари следе инстинкте и говоре оно што ми хоћемо да чујемо. Илузија је њихов политички производи. Ми смо у континуитету пропадања.“

Фаталност историјског регреса, о коме говори др Зеџ, још илустративније и свакодневном расуђивању ближе, исказан је у интервјуу редитеља Мише Радивојевића, који спас види у емиграцији, а свакодневицу поистовећује са свим појавним облицима егзистенцијалног ужаса, који не даје разлога за веру смисао живота: „Ова агонија траје превише, немамо више кондиције. Видим како су се људи изменили, како су изгубили своја лица, своју суштину. Видим како је то време уништило сав живи људски материјал, емотивност, поверење, племенитост, све врсте емпатија, од свега је остала само борба за опстанак, како преживети. Ја мислим да је једина шанса да се одавде оде. Са Србијом у срцу, али да се оде. Јер ко год остане да живи суочен са овом врстом пакла, изгубиће храброст да живи. Страшно сам несрећан због свега што видим, јер очи су, заправо, филм. Визуелна слика је права слика ствари. Све што видим је СТРАШНО. Али, није страшно споља, него је страшно изнутра. Несрећног човека видим са 50 метара, видим да хода а да му се не хода, видим да прелази улицу, а не осврће се. Као да једва чека да га удари нешто и да прекрати његове муке.“³

Радивојевићева „слику ужаса“ надопуњује се „сеизмичко-декадентном“ виђењем друштвено-историјског тренутка коју нуди глумац Бранко Џејић. Он у историјско-политичком и друштвено-економском процесу, глобално посматраном, види континуитет пропадања, што метафорички изражава ставом:

„Кад помислим да је дошло до дна, видим да има још колико хоћете. Помислим, стварно неће више моћи овако, међутим, иде даље, шљака, функционише. Ненормална земља! Кад то будемо схватили, можда ћемо покушати да је унормалимо.“⁴

Стварност, саткана од ненормалности и ужаса, каквом нам је описују редитељ Радивојевић и глумац Џејић, може бити компарирана и са надреалистичком уметношћу, односно њеном визијом стварности. Поистовећивање надреалистичке артистичке метафизике и актуелне српске политичке и друштвене стварности, мотив је који у свом тексту користи Марко Ловрић, новинар недељника „НИН“. Парафразирајући Андре Бретона, оснивача овог уметничког праваца, новинар Ловрић Србију схвата као оваплоћење надреалистичке концепције и стварности и политике: „Андре Бретон је прорекао да ће надреализам кад-тад имати и свог човека на власти, човека који ће захтеве народа трансформисати у апсурдно. Какве ли је тек примере за надреалистичке тезе изнедрила Србија последњих месеци“⁵

Спајање неспојивог и интензивно потирање свега што се у политичко-историјском смислу разликује, прецизније: установљење једне суштински отуђене стварности, Ловрић препознаје међу скорашњим догађајима који су се одиграли на политичкој сцени у Србији.

³ Миодраг Зеџ, „Дошли смо таман где смо пошли,“ разговор Војиславом Жанетићем и Анте Томићем, НИН, бр. 3340, стр. 8

⁴ Милош Радивојевић, „Коначна реч је ужас“, НИН, бр. 3517, 2018, стр. 16

⁵ Бранко Џејић „Плашим се сукоба који тиња“, интервју са Тањом Николић Ђаковић, НИН, стр.22

Он, пристрасно и дневнополитички надахнуто, пише: „Може ли се замислити бољи пример те апсолутне реалности од замисли Милутина Мркоњића да центар Београда здружено красе споменици Милошевићу и Ћинђићу? Милошевић би симболизовао сан Срба у коме су велике фаце, Ћинђић стварност у којој нису, те би подизање споменика њима двојици, можда и заједничког, две главе, један постамент, било уметнички чин којим би се поносило цело друштво што је лудовало код Бретона у париској Улици Фонтен. Ако ће некоме живот од тога бити лакши, има довољно аргумената да се целокупно политичко делање СПС-а након Милошевића, саткано и од сна и од стварности, схвати као перформативна надреалистичка уметност. Када год Дачић тријумфално објави да неки свеж Суринам више не признаје Косово, сведочимо и успешној „трансформацији захтева народа“, који не жели независно Косово, у апсурдно испразну политичку победу.“⁶

Разуме се да, „сабласна“ и „надреалистичка слика друштва“, која одише ендемском „ненормалношћу“, своје изворно и одређујуће начело има у сфери политике.

„Надреална, сабласна, ужасна и ненормална Србија“ проистиче из Вучићеве владавине и одржава се њоме. У текстовима у којима се тумачи природа актуелне власти, може се прилично прецизно видети лице и наличје већ поменуте негативне опсесије Александром Вучићем.

У „надреалној, сабласној и ужасној Србији“, сложићемо се, следи да је немогућ либерално-демократски поредак који је заснован на изборној вољи грађанства и поштовању најширих прокламованих права и слобода сваког појединца. Политички систем и његова пракса морају бити сликани као изразито недемократски и неслободни, репресија приказана интензивном и свеprisутном, контрола медија тоталном, а уверења и ставови власти засновани на манипулацији, лажи и обмани. Намера ове критике је да се суспендује и у потпуности одузме право на демократски легитимитет садашњој власти. Мотив оспоравања демократског легитимитета власти је присутан је интензивно и континуирано представљајући тако својеврсни стожер свих других појединачних и конкретних оспоравања.

У том смислу, упечатљив пример представља став социолога, др Слободана Антонића, који у интервју недељнику „Време“ каже: „Код нас је реч о ауторитарном популизму барон-минахаузеновског типа. Режим почива на личној власти која се легитимише агресивним, неуротичним и ошамућујућим маркетингом. Јавност се најпре непрестано засипа преко највећих медија новим и све невероватнијим неистинама или најавама – то је тај елемент неуротичног. Истовремено, с највећим бесом се елиминише сваки покушај рационалне, критичке анализе тих наступа и обећања... код нас је реч о ауторитарном популизму барон-минахаузеновског типа. Режим почива на личној власти која се легитимише агресивним, неуротичним и ошамућујућим маркетингом. Јавност се најпре непрестано засипа преко највећих медија новим и све невероватнијим неистинама или најавама – то је тај елемент неуротичног. Истов-

⁶ Марко Ловрић „Тотално уврнута држава“, НИН, бр. 3512, 2018, стр. 23

ремено, с највећим бесом се елиминише сваки покушај рационалне, критичке анализе тих наступа и обећања,⁷

Цитирани одломак из Антонијевог интервјуа је индикативан, готово парадигматичан за све критичаре Вучићеве власти који долазе из либерално-демократског и евро-реформског блока српске политичке сцене. Власт СНС-а и Вучића је дубоко антилиберална и антидемократска. она гуши и гази слободе појединца и друштвених група, суспендује институције, перманентно брутализује јавну сферу оштрим и интензивним кампањама против политичких противника. Штавише, политичке противнике она трансформише у непријатеље по тоталитарном кључу :“ свако [је] могао да пита зашто од сваког питања или најмање критике Вучић и следбеници праве толику драму. Одговор лежи у самој основи технологије Вучићеве власти. Није измишљање непријатеља ради остваривања циљева његов изум, историја је тога препуна нису на то имуна ни много уређенија, развијенија и богатија друштва. У скорије време, довољно је сетити се како су САД после пада комунизма у паници почеле да траже новог архенепријатеља (и нашле га у тероризму), ено Ердогана и Орбана како се боре са правим и измишљеним утварама. Разлика је, међутим, што је у поменутим друштвима производња непријатеља само једно од средстава власти, која својим грађанима има да понуди и нешто друго. Код Вучића, ничег другог нема, па је једино адекватно поређење оно са ових простора са Милошевићевом владавином. И он је имао огромну подршку народа, и њему су посланици устајали и аплаудирали када је улазио у Скупштину, степен полтронства његових сарадника био је такође дегутантан, имао је митинге подршке, многи су тврдили да ко не воли Милошевића не Милошевића не воли ни Србију, али све се ипак неславно завршило .“⁸

Одломак из Турудићеве анализе илуструје две важне компоненте критичког дискурса: изједначавање Александра Вучића и Слободана Милошевића и приказивање Вучићеве технологије власти као идентичне са тоталитарним политичким порецима. Ставови попут Антонијевих и Турудићевих, у различитим реторичким варијантама, се перпетуирају у различитим формама.

Учесталост њиховог појављивања не представља сведочанство о њиховој утемељености, јер изостаје најбитније: објективност у расуђивању. Њих треба тумачити једино и искључиво у контексту фиксирања негативне слике о главном протагонисти власти, Александру Вучићу.

Постоји суштинско семантичко и језичко преклапање у ставовима лидера опозиционих странака и јавних интелектуалаца у процесу конструисања негативне слике о Александру Вучићу.

Егземплар такве подударности у ставовима је интервју Борислава Стефановића, актуелног потпредседника Странке слободе и правде Драгана Ђиласа: “ Почео је да говори две ствари које су по дефиницији најближе ономе што се назива диктатура. Поистовећивање државе са вођом, где говори ‘када

⁷ Слободан Антонић „ После Вучића Србија ће бити олупина“, интервју са Филипом Швармом, Време,бр.1271, 2015, стр.7

⁸ Момир Турудић „Производња непријатеља“, Време, бр. 1257, стр. 6-7

русе мене, руше Србију'. Друго је да о сваком проблему који се јави — прогон не- истомишљеника, укидање емисија — он говори као о инцидентним ситуацијама, за које каже да ће чинити све да се такве ситуације елиминису да би се то појавило у извештају Европске комисије. То је такође одлика диктатуре — да се сваки проблем посматра као изолована појава. То смо имали и код Тита. Иако ми је он много милији него Вучић.⁹

Важно је напоменути да креирање критичког дискурса прати и наводна брига за разоткривање и демистификацију природе власти и појмовна артикулација истог. Реч је о настојању да се изврши „научна кодификација“ у анализи Вучића, који, наводно, влада недемократски, ауторитарно, често примењујући кодове тоталитарних режима. Стога политичку реторику прати и друштвена пракса тзв. „самоорганизовања“ универзитетских наставника и научника, по превазиђеном моделу петиционашких удружења из осамдесетих година прошлог века, који су активни у креирању и агресивном наметању „просвећеног тумачења“ и дефинисања природе власти. Утолико је јаснија Антонићева, али и потреба других интелектуалаца, за псеудонаучном карактеризацијом Вучићеве власти. Међутим, изостало је јединство унутар „просвећеног тумачења“ овог дела јавности: и даље не постоји консензус је ли реч о цезаризму, ауторитарном популизму или диктатури.

Социолог Антонић сматра Вучића реформским цезаром који је маг свеобухватне политичко медијске и безбедносне контроле, премда није диктатор: „Вучић је реформаторски цезар. Победио је тајкуне, победио је дефицит, победио је комплетну опозицију. Сада је на врху и неприкосновен, а то је у среду и симболички потврдио преко новоуведених инсигнија моћи, попут државног печата. Наравно, он поседује и стварну моћ: контролише срце државе.“¹⁰

Сличну, додуше појмовно конфузнију и терминолошки непрецизнију вредносну оцену власти Александра Вучића, понудио је политички ангажовани редитељ млађе генерације Стеван Филиповић, који је у критичком заносу истакао: “ Србија под Вучићем је држава која постаје сервис партијских послушника. Земља растуће аутократије, полтронских медија и практично самопоништеног политичког система – опозиција се сама урушила сопственим идиотизмом, а власт не скрива свој презир према концептима парламентарне демократије, независних институција и постојања критичке јавности“¹¹

Следствено наведеном мишљењу, пошто власт изиграва основна начела либералне демократије, она не може ни имати демократски легитимитет, те је тако она у бројним ставовима означена и као фашистичка. Стигматизација власти као фашистичке саставни је део критике опозиционих политичара једнако као и јавних интелектуалаца. Упоредо са овом врстом политичке квалifikације, поцртава се и морална неподобност власти и њен антицивизацијски карактер. Карактеристична места у којима је уочљив овако конципиран

⁹ Борислав Стефановић „Беда и сиромаштво су окупирали Србију“, разговор са Иваном Милановић Храшовец, Време, бр.1273, 2015,стр.6

¹⁰ Слободан Антонић, исто, стр.

¹¹ Стеван Филиповић ”Шта после Вучића”, интервју са Соњом Тирић, Време, 1251,стр.7

дискурс оспоравања, налазе су у интервјуима карикатуристе Душана Петричића и лидера опозиције Драгана Ђиласа.

Са позиција екстремног морализма, прожетог осећањем привилеговане супериорности, уз снажни патос индигнације и згражавања над онима који су сврстани у „нишће духом“, Петричић поручује: “Хајде да поједноставимо ствари, две најбројније политичке групације у овом народу су они које није срамота и они које јесте срамота. Мене је срамота да седим у кући док ова преварантска, мафијашка, простачка и – да се не лажемо – фашистичка власт, уништава последње атоме нормалности и елементарних услова да се дише и живи као достојанствено биће. Црвену линију која их раздваја од легитимних политичких опција прешли су пре него што су дошли на власт. И кржаве металне шипке и кошуље су релативно мали злочин. Постоје много већи. Убили су образовање. Убили су правосуђе. Убили су здравство. Убили су културу, уметност. Убили су парламент. Много је великих злочина. За то ће морати да одговарају. Борба против ове власти није политичко питање него цивилизацијско.”¹²

Готово идентичну поруку шаље лидер опозиције Драган Ђилас, који након инцидента који се догодио опозиционом политичару Борку Стефановићу, свој протест изражава описујући власт као фашистичку: ”Ово су демонстрације против власти која има озбиљне обресе фашизма и која је спремна на све. Грађане су на улицу извеле спознаја како изгледа земља у којој живе и Боркова крвава глава, као симбол насиља коме нас режим излаже сваког дана.”¹³

У критикама које долазе од опонената власти, често се наилази на тврђење да она представља владавину морално најгорег слоја људи. Ова синтагма у политичкој теорији датира још из античког политичког културног наслеђа. Наиме, стари Грци су морално и психолошки спорну власт поистовећивали са „владавином олоша“ – охолократијом.

„Ренесанса“ старогрчког морално-политичког појма присутна је и у размишљању некадашњег потпредседника Демократске странке Србије, бившег амбасадора Србије у Ватикану и Великој Британији и универзитетског професора, Владете Јанковића: “Ово је неки провинцијални дилетантизам, са примесом незајажљиве грабљивости. Премијер и његово окружење су у души од оних сто при уласку у стан остављају ципеле у ходнику... На том тлу поникли су феномени какви су писмо Томе Николића краљици Елизабети, енглески језик и естрадни шарм господина министра спољних послова, хиџаб Маје Гојковић, или Вучићева одлука да због једне судске пресуде повуче амбасадора и приде строго казни Французе са 90 дана недоласка наших политичара. Носиоци власти у данашњој Србији нису само већином неквалификовани и недорасли послу него су недостојни да уопште учествују у јавном животу... Чим су се осетили безбедно, кренули су да освајају министарске фотеле и да грабе синекуре, али богома не заборављају ни да се свете, прохтело им се и да хапсе. Тако смо дошли до владавине олоша такорећи у изворном значењу, јер је ко-

¹² Душан Петричић „Борба против ове власти је цивилизацијско питање“, Данас, 24.12.2018

¹³ Јелена Ђорђевић „Радикална лаж, насиље и баналност“, Време, бр.1374, 2015.стр.16.

рен грчка именица охлос која значи руља. Отуда и појам охолократије као владавине популиста који манипулишу масом”¹⁴

Јанковићева озлојеђена опсесија Вучићем и његовом странком, доживљава опсежнију разраду на културном и политичком плану. Наиме, одређеном типу власти, прецизније владара одговара и одређени културни образац који он, што директно, што индиректно, подстиче. Уз то, поменути културни образац својим учинцима на обликовање свести појединаца и друштва, омогућава и чини логички нужним одређени тип владавине. Када је реч о културној матрици садашњег политичког поретка, реч је о масовној култури ниског квалитета која кроз индустрију лаке забаве служи као „опијум за народ“, који у крајњој инстанци прихвата „добровољно ропство“ и склапа пакт са „ђаволом“, у овом случају, главом и брадом, Александром Вучићем.

Ову поједностављену али тенденциозну конструкцију, поред већ цитираног Владете Јанковића, заступа и глумац Небојша Глоговац, један од промотера опозиционог председничког кандидата, Саше Јанковића: “Где иде капитал? У формирање неукуса, јер је настао ’90-их, јер је у рукама оних који су отели наше паре за време ратова, отварају фирме, фабрике, и део су система. Та маса капитала плаћа Дари Бубамари, лажним уметницима, квази култури неукуса, ужаса, блата, неморала... Сисе и дупета су постали неки оријентир том народу. То им је представљено као култура, а није то култура. То је блам за здрав мозак. Народ се понаша као стадо. Упорно му понављаш једно те исто и прихвата јер је опхрван мукама око кредита, да л’ ће да му роди жито или неће, како ће без лове... И, док је та борба за егзистенцију у току, мозак је на то фокусиран. Све што иде са ТВ-а, О.К. треба само лак садржај, не треба ми Шекспир да много мислим. Тако исцеђеног мозга, са тако јадном понудом духовности, такав народ бира таквог вођу, то је то. И онда немате други круг, и постајете Северна Кореја? Киоск, оног четвртка, већ сам је детаљ довољно индикативан за потврду апсолутне власти.”¹⁵

Темељан приказ спреге и узајамне повезаности културе и политике, заступљен је у интервјуу проф. др Јелене Ђорђевић са београдског Факултета политичких наука.

Говорећи о актуелном моделу културе, промовисаном од стране власти, она експлицитно наводи: “Доминантни културни образац који нам нуди садашњи режим заснован на форсирању вредности базичног преживљавања које прате радикални антиинтелектуализам и ароганција умишљеног свезнања власти. Просто је фантастично до које мере је сведен јавни дискурс, сиромашан, лишен било каквог интересовања за вредности културе, знања, морала, смисла.”¹⁶

Радикално критички дискурс према власти, приметан је кроз присуство две хипотезе, које саме по себи „укидају право“ Александру Вучићу да буде на

¹⁴ Санда Рашковић Ивић и Славица Ђукић Дејановић „Производи ли Вучић лудило?“, НИН, бр.3466, 2017. стр. 14

¹⁵ Небојша Глоговац „Борба се наставља,” интервју са Тањом Николић Ђаковић, НИН, бр. 3458, 2017. стр. 16

¹⁶ Јелена Ђорђевић „Радикална лаж, насиље и баналност“, Време, бр.1374, 2015.стр.16.

власти, искључујући сваку могућност да политичка опција којој припада, буде демократски изабрана. Прва стигма власти је већ описана и тиче се оптужбе власти за њену ендемску ненормалност, док се друга тиче легитимитета који је Вучићевој власти подарио Запад. Погодба између Вучића и Запада, сматра се, има карактеристике трговине, у којој је Западу, од стране Вучића, обећан мир и стабилност у региону и сарадња и кооперативност у вези са решавањем косовског проблема, док је заузврат Запад пружио „одрешене руке“ Вучићу да у Србији спроводи диктатуру.

За употребу појмова ненормалности или лудила, у циљу стигматизације власти, „побринула“ се и народна посланица, психијатар по вокацији, потпредседница Народне странке, Санда Рашковић Ивић. Није случајност то што ову врсту дискредитације промовише баш именована, обзиром да је реч о стучњаку из посебне гране медицине-психијатрије; Санда Рашковић Ивић би требало да својим стручним ауторитетом обезбеди да се медицински термини „пренесу“ у народ и „заживе“ међу лаицима, како би пропагандни конструкт „социјалног лудила“ постао логичан закључак.

Учествујући у панел дискусији недељника НИН под радним насловом: „Производи ли Вучић лудило?“ Санда Рашковић Ивић постаје еклатантан пример злоупотребе психијатрије у дневнополитичке и пропагандне сврхе: „Српско друштво је у ужасној кризи, људи кажу ‘ово је лудило’, лудило су конференције за штампу, Народна скупштина, где год се окренете. Вучић влада играњем на ивици ножа, сталном мобилизацијом, страхом да му раде о глави, страхом од преврата и дестабилизације уколико оде са власти. Представља се као особа која решава све проблеме и, ако не буде ту, следи катастрофа. Зато форсира атмосферу ванредног стања, имаћемо државни удар, македонски, украјински сценарио... А имамо таблоиде као службени гласник Вучића и СНС. Једног јутра видела сам на насловним странама четири таблоида пише „РАТ“. Колегиница је читала сигурно Томаса Саза, то је производња социјалног лудила. А идеологија, реторика и обреди политичке организације ваљда треба да делују као „терапеутска држава“”¹⁷

Као што је већ напоменуто, важан аспект оспоравања власти председника Србије Александра Вучића, представља тврђење о наводној политичкој погоди Вучића и западних сила, пре свих САД и ЕУ. По овој „школи политичког мишљења“, садашња власт не представља аутентични производ воље народа, већ је произашла из договора са Западом.

У тој морално проблематичној „погодби“, власти је дозвољено да неконтролисано и аутократски влада, будући да је наводно обећала прихватање пуног политичког субјективитета припадника албанске националности на територији Косова, последично насталог НАТО бомбардовањем и једностраним албанским актом сецесије. У „име и за рачун“ косовске независности, Вучићу је омогућена апсолутна концентрација моћи у свим њеним политичким и друштвено релевантним сегментима. Кооперативни и антилиберално-демократски настројени Вучић, по мишљењу појединаца, је гарант стабилнос-

¹⁷ Санда Рашковић Ивић и Славица Ђукић Дејановић „Производи ли Вучић лудило?“, НИН, бр.3466, 2017. стр. 14

ти и ниског нивоа безбедносног ризика у очима Запада. Он у псеудонаучно - пропагандном говору означен као стабиллократа.

Упечатљив пример оваквог начина промишљања, уочив је у интервју универзитетског професора Слободана Антонића, који наводи следеће: „Прво, Вучић никад не би дошао на власт да није било његове претходне Каносе по Вашингтону и Бриселу. Да се није јавно покајао и преумио, мислите ли да би му било допуштено да победи 2012. године? Можда се значај бриселске честитке Николићу три сата пре затварања биралишта прецењује. Али само изборима и без претходне Каносе Вучић никада не би дошао на власт. И друго, Вучић не би добио одрешене руке да није предао Север Косова, односно да није било Брисела 1 и 2. Бриселски споразум потписан је 19. априла 2013. године. После тога је Вучић, што се Брисела и Вашингтона тиче, могао са српском демократијом и медијима да ради шта хоће – само да остане гарант мира и стабилности еманираних Бриселом 1, а после и Бриселом 2“.¹⁸

Реторички сродну и значењски исту поруку као и Антонић, шаље новинарка Оља Бећковић, ауторка политичке емисије „Утисак недеље“, тврдећи: “Иза овога стоји цела Европска унија. Они су му дали зелени картон за ово. Заврши задатак који смо ти поставили, а ти знаш да то не можеш да завршиш с отвореном јавношћу у својој земљи. Према томе, слободно ’подави те пилиће.’ обави то, дај нама то Косово и све остало што тврдиш да не даш. За годину-две, они ће опет да се појаве и да кажу: ’А, диктатор!’ па ће онда и да га сруше. А ово сада они, као, не виде, не знају, нису приметили.“¹⁹

Појам „стабиллократије“ је један у низу псеудонаучних појмовних конструката који имају важно место у дискурсу политичких противника актуелне власти. И он показује јасно и релевантно семантичко и реторичко преклапање између ставова лидера странка и јавних интелектуалаца нихилистички настројених према власти.

Поменуте Антонићеве речи понављак, готово дословно, актуелни лидер Демократске странке, Зоран Лутовац: “Нажалост, сведоци смо да су демократија и слободе грађана Србије подређени обећаној стабилности (мисли на стабилност у региону Западног Балкана – прим. аут.) коју нуди кооперативни узурпатор политичког живота у Србији. ‘Стабиллократија’, а не консолидована демократија су њихови (мисли се на кључне земље ЕУ и САД – прим. аут.) приоритети на овим просторима и то се негативно одражава на политички и свакодневни живот грађана Србије.“²⁰

Према овој тврдњи, Вучићева спремност да сарађује са Западом око Косова, отворила је простор за спровођење антидемократске и антилибералне праксе, како у институцијама система и политичком животу, тако и медијској сфери.

¹⁸ Слободан Антонић, “Србија је приватно предузеће једне фамилије,” Време, бр. 1379, интервју са Радмилом Марковићем, стр. 14

¹⁹ Оља Бећковић, „Свако разуман треба да га се плаши,“ интервју са Тамаром Скрозом, Време, бр. 1253.

²⁰ Зоран Лутовац “Постали смо таоци стабиллократије”, разговарали Филип Шварм и Татјана Тагиров, Време, бр. 1379, стр. 17.

Поред разлог који се тичу решавања косовског питања, наводна толеранција за Вучићеву антидемократску политику произлази из потребе да се Србија дефинише као потенцијална „тампон зона“ у односу на миграције које долазе са Блиског или Далеког истока. У том контексту, према мишљењу Вука Јеремића, некадашњег министра спољних послова и актуелног опозиционог лидера, ЕУ свесно занемарује низак ниво демократичности, зарад властите потребе за безбедношћу и контролом прилива емиграната. „Ауторитарни“ владар Вучић је чувар „европске капије“ пред најездом са Истока: „ имајући у виду екстерне претње, поготово оне које долазе са Блиског истока, а које се рефлектују кроз безбедносне проблеме у Европи – екстремизам, тероризам, мигранте, мишљење значајног броја утицајних европских чинилаца јесте да је неопходно успоставити неку врсту тампон зоне према том делу света. Та зона би апсорбовала долазеће миграционе и све друге шокове који би могли поново угрозити Европу, а који свој корен имају у Блиском истоку. Другим речима, требало би припремити потенцијални камп, пошто избеглице које би евентуално поново кренуле ка Европи никако не би смеле опет да стигну до европских градова, као што се десило 2015. године. Због тога, ниво критике Вучића није онолики колики би се могао очекивати од уређеног европског друштва, које има аспирације да успостављање такве врсте уређења охрабри и на делу европске територије који намерава да интегрише у некој разумној будућности“²¹

Наратив о стабилости обједињује два политички релевантна момената - спорни демократски карактер власти и њен сумњиви патриотски карактер, а порука која следи је недвосмислена. Александар Вучић је недемократски политички лидер који штети државним и националним интересима Србије и борби за одбрану Косова. Речју, Вучић је „диктатор -издајник“.

Такозвани критички дискурс у недељним новинама у Србији карактерише континуирано оспоравање са контурама бескрупулозне пропаганде. Он је конципиран према моделу негативне персонификоване критике. Трајна кампања у јавности је мотивисана негативном опсесијом према председнику Србије Александру Вучићу који је у актуелном тренутку кључни протагониста политичког живота. Разлози почивају у нескривеној жељи да се поткопа политички ауторитет, морални кредибилитет и конкретни учинци током седам година власти, у деликатним и често неповољним условима. Критички дискурс је производ заједничког медијског деловања новинара, јавних интелектуалаца и опозиционих политичара. Релевантно преклапање на нивоу семантике и реторике у њиховим приступима, ставовима и закључцима потврђују медијско-политичку спрегу која је врло динамична.

Критички дискурс који је у употреби у једном делу јавности карактеришу херметичност и искључивост у поимању укупних друштвених и политичких токова и свеобухватна негација радњи или поступака власти. Поменута свеобухватна негација се огледа у перманентном настојању да се оспори свака

²¹ Вук Јеремић „Шта су све договорили Вучић и Тачи“ разговор са Иваном Милановић Храшовец, Време 1425-1426. стр.8

одлука, предлог или конкретно решење које нуде актуелни председник или влада. У ту сврху се потеже за минуциозним прикупљањем чињеница о актерима, догађајима и процесима које се потом поједностављено интерпретирају и декодирају.

Херметичност новинарског писања манифестована је у неспремности да се појединачно опозиционо становиште стави под лупу неприкосновених чињеница. Наиме, постоје свесно елиминисани или свесно потиснути приступи и закључци, зарад избегавања афирмације оног што је позитивна тековина власти. И најзад, обележје критичког дискурса је његова ендемска категоријаност односно искључивост, присутна у децидном и некритичном изношењу ставова. Новинари и интервјуисане личности се крећу у затвореном кругу истоветних или сродних интерпретација и полазишта, не остављајући простор за икакву упитност спрам истинитости навода, читаоцима.

Политичка мотивација свеобухватног и радикалног критичког дискурса, огледа се у настојању да се оспори неспорни политички легитимитет актуелне власти. Из наведеног разлога, срж критичког дискурса је у континуираном доказивању демократичности власти, њеном ауторитарном стилу владања, рушењу институција, нелибералној медијској пракси и наводном вишку репресије.

Радикално оспоравање демократског легитимитета има за циљ, између осталог, да учини мање видљивом велику асиметрију у подршци народа власти и опозицији, потврђену у изборним резултатима у изборним поступцима од 2014. године до данас. У том смислу, неки новинари су сами себи доделили улогу активних учесника у страначким размирицама.

Литература:

1. Charles Stevenson „Ethics and Language“, Yale University Press, 1944.
2. W.D Hudson „Modern Moral Philosophy, St Martin’s Press, London, 1970.
3. Светозар Стојановић „Савремена метаетика“ Завод за уџбенике, Београд, 1991
4. Ненад Цекић „Метатетика“ Академска књига, Нови Сад, 2018.

Извори:

1. Miloš Radivojević „Konačna reč je užas“, NIN, br. 3517, 2018
2. Branko Cvejić „Plašim se sukoba koji tinja“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, NIN
3. Marko Lovrić „Totalno uvrnuta država“, NIN, br. 3512, 2018,
4. Slobodan Antić „Posle Vučića Srbija će biti olupina“, intervju sa Filipom Švarmom, Vreme, br. 1271, 2015.
5. Momir Turudić „Proizvodnja neprijatelja“, Vreme, br. 1257, 2015.
6. Borislav Stefanović „Beda i siromaštvo su okupirali Srbiju“, razgovor sa Ivanom Milanović Hrašovec, Vreme, br. 1273, 2015
7. Slobodan Antić, „Srbija je privatno preduzeće jedne familije,“ Vreme, br. 1379, intervju sa Radmilom Markovićem, 2016.

8. Sanda Rašković Ivić i Slavica Đukić Dejanović „Proizvodi li Vučić ludilo?“, NIN, br.3466, 2017.
9. Dušan Petričić „Borba protiv ove vlasti je civilizacijsko pitanje“, Danas, 24.12.2018
10. Jelena Đorđević „Radikalna laž, nasilje i banalnost“, Vreme, br.1374, 2015
11. Nebojša Glogovac „Borba se nastavlja,“ intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, NIN, br. 3458, 2017.
12. Olja Bečković, „Svako razuman treba da ga se plaši,“ intervju sa Tamarom Skrozom, Vreme, br.1236, 2015.
13. Sanda Rašković Ivić i Slavica Đukić Dejanović „Proizvodi li Vučić ludilo?“, NIN, br.3466, 2017.
14. Stevan Filipović „Šta posle Vučića“, intervju sa Sonjom Ćirić, Vreme, 1251
15. Dragan Đilas „Strah, mržnja i agresija moraju da prestanu,“ intervju sa Nenadom Čalukovićem, Nedeljnik, br. 360.
16. Vladeta Janković „Došli smo do vladavine ološa,“ intervju sa Oljom Bečković, NIN, br. 3465
17. Zoran Lutovac „Postali smo taoci stabilokratije,“ razgovarali Filip Švarm i Tatjana Tagirov, Vreme, br. 1379, str. 17.
18. Vuk Jeremić „Šta su sve dogovorili Vučić i Tači“ razgovor sa Ivanom Milanović Hrašovec, Vreme 1425-1426. str.8

POWER AS THE EMBODIMENT OF MORAL AND POLITICAL EVIL - PICTURE OF THE GOVERNMENT IN THE 2015-2018 WEEKLY NEWSPAPER

Summary: The main topic of this paper is the image of the authorities in the weekly newspapers in the period 2015-2018. Generally speaking, the concept of the image is a construct that unites the dynamic and intense unity of the graphic and the visual, the rational and the rhetorical, the constant and the variable that in representing a particular political actor. The choice of the weekly newspaper as a specific form of print media is not accidental. The weekly newspapers define interpretative codes for understanding actors, events and processes, directly or indirectly directing the reception of political and social life by electronic media. Their influence is always greater than their circulation. The virality of the text inherent in them allows their dynamic diffusion to spread and influence through social media. The Serbian weekly is emphatically critical of the government. They describe and value power from the point of view of either liberal-democratic or national-conservative discourse.

In light of these two discursive formations, the incumbent government, above all its key actor Aleksandar Vucic, emerges as an undemocratic, authoritarian leader who, in addition to disregarding democratic-liberal values, procedures and practices, represents a politician who is both nationally and patriotically dubious.

Key words: weeklies, columns, pluralism, polarization, negative obsessions with power